

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr 19/24
Zarządu Powiatu Będzińskiego
z dnia 30 stycznia 2024 r.

**POWIAT
BĘDZIŃSKI**

AS – AKTYWNY SENIOR

Powiatowy Program dla Seniorów

na lata 2024-2028

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3 -
2. Uwarunkowania prawne	4 -
3. Założenia długofalowych działań na rzecz seniorów w Powiecie Będzińskim na lata 2024-2028.....	5 -
3.1 Główne długofalowe założenie programu na rzecz seniorów w Powiecie Będzińskim na lata 2024-2028	5 -
3.2 Propozycje na przyszłość	5 -
3.2.1 Stworzenie systemowych rozwiązań pozwalających na rozwój usług medycznych dla osób starszych, w tym:.....	5 -
3.2.2 Promocja i profilaktyka zdrowotna.....	6 -
3.3 Polityka społeczna	6 -
3.4 Bezpieczeństwo	7 -
3.5 Przestrzeń i miejsce zamieszkania.....	8 -
3.6 Aktywność zawodowa	8 -
3.7 Aktywność edukacyjna, kulturalna i społeczna osób starszych	8 -
3.8 Promocja tzw. „srebrnej gospodarki”	9 -
3.9 Wzmacnianie relacji międzypokoleniowych.....	10 -
4. „AS – Aktywny Senior. Powiatowy Program dla Seniorów na lata 2024-2028”.....	11 -
4.1 Powiązania projektu „AS – Aktywny Senior. Powiatowy Program dla Seniorów na lata 2024-2028” z kluczowymi dokumentami i programami	11 -
4.2 Wizja polityki Powiatu Będzińskiego.....	11 -
5. Program „AS – Aktywny Senior. Powiatowy Program dla Seniorów na lata 2024-2028”.....	12 -
5.1 Cel główny	12 -
5.2 Cele szczegółowe	12 -
5.3 Krótki opis działań, poprzez które zostanie osiągnięty cel główny	13 -
5.4 Działania	13 -
5.5 Krótki opis działań.....	14 -
6. Miernik celu głównego	20 -
7. Kampania społeczna	21 -
8. Finansowanie i monitorowanie programu.....	22 -
9. Podsumowanie	23 -

1. Wprowadzenie

Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) przyjmuje się, że osoba starsza to osoba, która ukończyła 60. rok życia. Starość jest jedną z faz życia człowieka. W literaturze naukowej dotyczącej starości spotkać można różne klasyfikacje okresów życia człowieka. Nie powinno to dziwić, bowiem starość poszczególnych ludzi różni się. Zależy od ich wewnętrznych cech osobowych. Podlega także uwarunkowaniom zewnętrznym, zależnym od czasu i przestrzeni, w których żyjemy.

Starość jest tak samo ważnym etapem życia ludzkiego, jak każdy inny, choć jest ostatnim etapem rozwoju człowieka. Zachodzące zmiany demograficzne powodują jednak, że żyjemy coraz dłużej, że ogólnie starzejemy się jako społeczeństwo, że wzrasta liczba osób starszych w społeczeństwie. Tendencja ta ma duży wpływ na nasze życie codzienne.

Wzrastająca liczba osób powyżej 60. roku życia obliuguje do rozwoju polityki społecznej państwa oraz samorządu terytorialnego skierowanej do tej grupy odbiorców, którą określamy mianem seniorów, jako polityki publicznej. To szczególny rodzaj polityki, rozumianej jako celowe działanie podmiotów publicznych. Stanowi zbiór zasobów, narzędzi i działań służących rozwiązywaniu konkretnych problemów zbiorowych. To kompleksowy proces realizacji określonych założeń i celów w poszczególnych obszarach życia społecznego.

Jednym ze współczesnych elementów publicznej polityki społecznej jest polityka senioralna rozumiana jako ogół świadomych, celowych i zorganizowanych działań organów administracji publicznej wszystkich szczebli oraz innych podmiotów, organizacji i instytucji, które realizują zadania i inicjatywy kształtujące warunki dla godnego i zdrowego starzenia się.

Polityka senioralna w Powiecie Będzińskim musi być rozumiana szeroko, jako ogół działań, w okresie całego życia człowieka, prowadzących do zapewnienia warunków wydłużenia aktywności, zarówno zawodowej, jak i społecznej, oraz samodzielnego, zdrowego, bezpiecznego i niezależnego życia osób starszych. Jednym z najważniejszych działań realizowanych w ramach tak pojmowanej polityki senioralnej jest Program „AS – Aktywny Senior. Powiatowy Program dla Seniorów na lata 2024-2028”. Program skierowany do seniorów z terenu Powiatu jest istotnym elementem budowania kompleksowego wsparcia. Seniorzy, jeżeli zdrowie im na to pozwala, chcą być aktywni, także na emeryturze. W naszych działaniach przywiązujemy więc dużą wagę do stworzenia osobom starszym warunków do aktywnego i satysfakcjonującego życia po zakończeniu aktywności zawodowej. Kluczowe jest bowiem zapobieganie wykluczeniu osób starszych.

2. Uwarunkowania prawne

Program „AS – Aktywny Senior. Powiatowy Program dla Seniorów na lata 2024-2028” jest kontynuacją poprzednich, podobnych w swych formach i treściach, programów, przyjętych przez Zarząd Powiatu Będzińskiego uchwałami Nr 34/14 z dnia 25 marca 2014 r. i Nr 26/19 z dnia 27 marca 2019 r. i realizowanych dwukrotnie przez okresy 5-letnie.

Realizacja tych programów była corocznie analizowana w formie sprawozdań na posiedzenia Zarządu Powiatu, a od niedawna także na posiedzenia odpowiedniej komisji Rady Powiatu Będzińskiego. Program z 2019 r. w zasadzie na początku jego wykonania napotkał na problemy zewnętrzne związane z pandemią zakaźnej choroby COVID-19. Dlatego pewne projektowane działania pod adresem osób starszych udało się zrealizować, z kolei innych nie, właśnie głównie z uwagi na szczególne zabezpieczenie seniorów jako grupy społecznej najbardziej narażonej na zarażenie się wirusem, stąd wówczas kontakt z osobami starszymi musiał zostać mocno ograniczony. W związku z tym zasadnicze i istotne elementy programu, których nie udało się zrealizować, ponawia się w nowej perspektywie.

Podobnie jak poprzednie programy, z których pierwszy był kilkakrotnie zmieniany, Program czasowo określony jest na 5 lat, posiada bliźniaczą formę, z niezbędnymi załącznikami do niego, zaktualizowanymi, szczególnie w zakresie cieszącym się największym zainteresowaniem środowiska seniorów.

Podstawę prawną dla przyjęcia Programu stanowi, odmiennie niż dotychczas, art. 4 pkt 5a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, który mówi, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie m.in. polityki senioralnej. Taki przepis wprowadziła do ustrojowej ustawy o samorządzie powiatowym ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy o samorządzie województwa, która weszła w życie 11 kwietnia 2023 r. W nowelizacji ustawy o samorządzie powiatowym pojawił się wprost czytelny przepis, postulowany zresztą przez środowisko samorządowe od dawna, będący podstawą prawną do podjęcia i realizacji dokumentu programowego na szczeblu powiatu dedykowanego osobom starszym.

3. Założenia długofalowych działań na rzecz seniorów w Powiecie Będzińskim na lata 2024-2028

3.1 Główne długofalowe założenie programu na rzecz seniorów w Powiecie Będzińskim na lata 2024-2028

Projekt przewiduje realizację szeregu działań wobec ogółu osób starszych w ramach następujących obszarów:

- 1) poprawa sytuacji osób starszych dla godnego starzenia się w dobrym zdrowiu,
- 2) kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie,
- 3) uczestnictwo w życiu społecznym oraz wspieranie wszelkich form aktywności obywatelskiej, społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej i religijnej osób starszych,
- 4) tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia lokalnego i rynku pracy, dostosowanych do ich możliwości psychofizycznych oraz sytuacji rodzinnej,
- 5) promocja zdrowia, profilaktyka chorób, dostęp do diagnostyki, leczenia i rehabilitacji,
- 6) zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego – przeciwdziałanie przemocy, łamaniu prawa i zaniedbaniom wobec osób starszych,
- 7) tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej,
- 8) przeciwdziałanie wykluczeniu osób starszych jako grupy społecznej.

3.2 Propozycje na przyszłość

Cel: Stworzenie kompleksowego systemu opieki (całodobowa opieka geriatryczna – oddział szpitalny, dzienna opieka geriatryczna – dzienny ośrodek, specjalistyczna ambulatoryjna opieka geriatryczna realizowana w poradni geriatrycznej oraz opieka domowa prowadzona przy poradni geriatrycznej, geriatryczny zespół konsultacyjny funkcjonujący przy szpitalu lub poradni przyszpitalnej).

3.2.1 Stworzenie systemowych rozwiązań pozwalających na rozwój usług medycznych dla osób starszych, w tym:

- Rozwój geriatry (stworzenie oddziału geriatrycznego, zwiększenie ilości łóżek w Zakładzie Pielęgnacyjno-Opiekuńczym i dostosowanie infrastruktury PZZOZ w Będzinie do zwiększającej się liczby chorych w wieku podeszłym w ramach możliwości ich kontraktowania przez NFZ);
- Wspieranie poradni i opieki geriatrycznej (upowszechnianie rozwiązań umożliwiających uzyskanie dalszej opieki lekarskiej u lekarzy POZ i innych specjalistów z zakresu chorób przewlekłych wieku starczego zdiagnozowanych przez specjalistów);
- Poszerzenie systemu kształcenia kadry medycznej o zagadnienia dotyczące specyfiki chorób występujących wśród osób w wieku podeszłym.

3.2.2 Promocja i profilaktyka zdrowotna

- Edukacja społeczeństwa pod kątem procesów starzenia się organizmu;
- Przygotowanie do okresu własnej starości pod względem wiedzy na temat zmian, jakie zachodzą w organizmie człowieka, fizycznych i psychicznych podczas procesu starzenia się;
- Stworzenie mechanizmów pomocy psychologicznej dla osób przeżywających kryzys związany z procesem starzenia się organizmu;
- Stworzenie grup wsparcia w związku z zakończeniem aktywności zawodowej i zmianie ról w rodzinie i w społeczeństwie;
- Promocja właściwego stylu życia w sferach: zdrowia psychicznego, odżywiania się, higieny ciała, rekreacji, aktywności intelektualnej, rytmu dnia, unikania ryzykownych zachowań pod względem zdrowotnym;
- Rozwój i wspieranie aktywności fizycznej (proponycja: zajęcia fitness dla seniorów).

3.3 Polityka społeczna

Cel: Rozwój usług społecznych i opiekuńczych dostosowanych do potrzeb i możliwości osób starszych, w tym:

- Likwidowanie barier architektonicznych;
- Likwidowanie barier transportowych;
- Upowszechnianie korzystania z możliwości usług opiekuńczych świadczonych przez instytucje i organizacje pozarządowe w domu i poza domem seniora (domy pomocy, opiekunowie dzienni, zorganizowana pomoc sąsiedzka, wspieranie rozwoju form samopomocowych, wolontariatu itp.);
- Planowanie i organizowanie usług społecznych z uwzględnieniem potrzeb osób starszych w kierunku edukacyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym;

- Stworzenie systemu wsparcia dla opiekunów nieformalnych na poziomie Powiatu (wsparcie rodziny i opiekunów nieformalnych poprzez stworzenie szerokiego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia z konkretnych instytucji – MOPS, PCPR, PZZOZ) w celu poprawy jakości opieki i tym samym komfortu życia osobie starszej;
- Rozwój systemu wsparcia świadczeń pieniężnych w tzw. Naturze, np. karty rabatowe;
- Zapewnienie wsparcia osobom starszym mieszkającym w jednoosobowych gospodarstwach domowych;
- Stworzenie systemu informowania i edukowania opiekunów o problemach związanych z opieką nad osobą starszą i sposobami radzenia sobie z tymi problemami;
- Opracowanie i wspieranie wdrożenia systemu teleopieki oraz wykorzystanie innowacyjnych technologii w ułatwieniu organizacji opieki dla osób starszych (aktywizacja środowisk lokalnych w celu stworzenia społecznych i sąsiedzkich metod samopomocy przy wykorzystaniu nowych technologii).

3.4 Bezpieczeństwo

Cel: zapewnienie bezpieczeństwa osób starszych i przeciwdziałanie stosowanym przeciw nim nadużyciom. Zintensyfikowanie działań zapewniających zabezpieczenia osób starszych przed wystąpieniem wobec nich nadużyć takich jak np. przemoc, w tym:

- Stworzenie stanowiska pełnomocnika ds. przeciwdziałania przemocy tzw. osoby zaufanej (np. przy MOPS lub PCPR), któremu osoby starsze, osoby z ich otoczenia lub pracownicy instytucji mogą sygnalizować z zachowaniem poufności, niepokojące oznaki mogące świadczyć o występowaniu przemocy wobec osoby starszej;
- Zapobieganie przemocy wobec osoby starszej (rozpoznawanie i reagowanie na przypadki przemocy – Policja, Straż Miejska);
- Wprowadzenie w instytucjach opieki i jednostkach dostarczających usługi opiekuńcze procedury postępowania w przypadku wystąpienia przemocy oraz zapoznanie z procedurami jednej instytucji/organizacji upoważnionej do działania w przypadku wystąpienia nadużycia wobec osób starszych (pomoc prawna, psychologiczna);
- Prowadzenie działań niwelujących przemoc ekonomiczną, nieuczciwe praktyki handlowe (Powiatowy Rzecznik Konsumentów);
- Zorganizowanie kursu samoobrony dla osób starszych, mającego na celu zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród seniorów;

- Przeciwdziałanie wyłudzeniom finansowym, których ofiarą padają osoby starsze jako grupa społeczna szczególnie narażona na oszustwa.

3.5 Przestrzeń i miejsce zamieszkania

Cel: wspieranie przestrzennego planowania architektonicznego dostosowanego do potrzeb m.in. grupy osób w wieku senioralnym.

- Współpraca z seniorami i organizacjami społecznymi w sprawie oceny miejsc i budynków publicznych pod względem dostępności dla osób starszych.

3.6 Aktywność zawodowa

Cel: zaplanowanie działań w obszarze aktywizacji zawodowej, które pozwolą na jak najlepsze wykorzystanie potencjału osób starszych na rynku pracy i tym samym pozwolą na zwiększeniu i przedłużeniu aktywności zawodowej osób 60+.

Rozpowszechnianie oraz poprawa i dostosowanie do potrzeb rynku pracy jak i możliwości odbiorców oferty pracy i edukacji (kursy, szkolenia):

- Rozwój szkoleń dedykowanych osobom 60+, dostosowanych pod względem metodyki kształcenia i potrzeb rynku pracy tej grupie wiekowej;
- Stwarzanie możliwości rozwoju zawodowego i kariery w każdym wieku;
- Inicjatywy promujące pozytywne nastawienie społeczeństwa wobec starszych pracowników;
- Zmiana zarządzania zasobami ludzkimi w celu określenia i wykorzystania mocnych stron starszych pracowników;
- Rzetelna ocena efektywności działań kierowanych do osób w wieku 60+;
- Budowanie wyspecjalizowanych narzędzi wspierania doradztwa zawodowego adresowanego do osób w wieku 60+ oraz rekrutacja i rozwój sieci doradców zawodowych w wieku 60+.
- Wspieranie rozwoju tzw. „srebrnej gospodarki”;
- Rozwój pośrednictwa i doradztwa pracy dla osób 60+ wśród instytucji niepublicznych.

3.7 Aktywność edukacyjna, kulturalna i społeczna osób starszych

Cel: wspieranie idei edukacji nieformalnej, uczenia się wśród osób starszych i aktywizowanie do działań obywatelskich i społecznych.

- Rozwój oferty edukacyjnej dla osób starszych w obszarach zgodnych z ich potrzebami;

- Zwiększenie dostępności i jakości oferty edukacyjnej kierowanej do osób starszych (innowacyjnych form edukacji, Uniwersytet III Wieku, Akademia Twórczego Rozwoju Seniorów);
- Upowszechnianie edukacji prozdrowotnej;
- Rozwój warunków w różnych formach uczenia się seniorów (dotyczy promowania zdrowego stylu życia, aktywności fizycznej, prawidłowej diety);
- Rozwój świadomości w środowiskach seniorskich w zakresie ewentualnych skutków niebezpiecznych zachowań (nałogi, złe odżywianie się, narażenia na kontuzje i urazy);
- Upowszechnienia edukacji w zakresie nowych technologii;
- Rozwój i wspieranie aktywności społecznej osób starszych (w tym zaangażowania obywatelskiego i wolontariatu);
- Upowszechnianie edukacji obywatelskiej (aspektów formalno-prawnych oraz praktycznych w reprezentowaniu interesu własnego środowiska i grupy społecznej);
- Motywowanie do podejmowania aktywności obywatelskiej;
- Rozwój dialogu i zaangażowania obywatelskiego wśród osób starszych;
- Inicjowanie i wspieranie aktywnego zaangażowania seniorów w życie społeczne przy współpracy organizacji pozarządowych oraz poprzez konsultacje społeczne (informowanie środowiska seniorskiego o planowanych i realizowanych działaniach);
- Promowanie i wspieranie udziału osób starszych w zakresie uczestnictwa w lokalnym życiu społecznym;
- Wspieranie rozwoju wolontariatu kompetencji (nieodpłatne dzielenie się wiedzą, doświadczeniem i umiejętnościami nie tylko zawodowymi, ale także związanymi z pełnionymi funkcjami publicznymi, rodzinnymi lub z tytułu pasji czy zainteresowań) wśród osób starszych;
- Zwiększenie uczestniczenia osób starszych w przedsięwzięciach kulturalnych, zarówno jako odbiorców jak i twórców;
- Wspieranie rozwoju warunków dla systemu edukacji międzypokoleniowej;
- Wspieranie nieformalnej edukacji kulturalnej i artystycznej dla rozwijania talentów wśród seniorów;
- Dostosowanie ośrodków kultury oraz przygotowanie ofert sprzyjających uczestnictwu w kulturze osób starszych.

3.8 Promocja tzw. „srebrnej gospodarki”

Cel: wzmocnienie systemu ekonomicznego, który będzie ukierunkowany na wykorzystanie potencjału osób starszych z uwzględnieniem ich potrzeb.

- Promocja i wspieranie przy tworzeniu tzw. białych miejsc pracy;
- Promocja pracy (zawodu) w sektorze opiekuńczym;
- Promocja działalności gospodarczej w sektorze opieki nad osobami starszymi (rozwój ekonomii społecznej);
- Promocja przy podnoszeniu kwalifikacji opiekunów, także tych nieformalnych;
- Upowszechnianie alternatywnych form opieki dla osób starszych;
- Promocja oferty sprzętu, usług, dostosowanych do możliwości i potrzeb osób starszych.

3.9 Wzmacnianie relacji międzypokoleniowych

Cel: tworzenie i wspieranie solidarności międzypokoleniowej.

- Wzmocnienie działań na rzecz tworzenia pozytywnego wizerunku osób starszych i ich ról w społeczeństwie;
- Upowszechnianie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy pokoleniami;
- Promowanie współpracy pokoleń i pozytywnego wizerunku starości jako zadania misyjnego lokalnych mediów;
- Współpraca między wydziałami, jednostkami, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, samorządami w przygotowaniu akcji i kampanii promocyjnych promujących pozytywny wizerunek rodziny wielopokoleniowej i osób starszych;
- Wprowadzenie do systemu formalnej i nieformalnej edukacji zagadnień związanych ze starzeniem się społeczeństwa oraz komunikacji i współpracy międzypokoleniowej;
- Wspieranie projektów międzypokoleniowych poprzez konkursy na inicjatywy międzypokoleniowe, kampanie edukacyjne.

4. „AS – Aktywny Senior. Powiatowy Program dla Seniorów na lata 2024-2028”

4.1 Powiązania programu „AS – Aktywny Senior. Powiatowy Program dla Seniorów na lata 2024-2028” z kluczowymi dokumentami i programami

Jest kwestią oczywistą, że zachodzące od dłuższego czasu zmiany demograficzne powodują stałe zainteresowanie organów władzy państwowej i samorządowej polityką senioralną. Ramy prawne dla jej realizacji w Polsce stanowiła w ostatnich latach „Długofalowa Polityka Senioralna w Polsce na lata 2014-2020. Rządowy Program na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020”. Aktualnym dokumentem tworzącym podstawy państwowej polityki senioralnej jest „Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność”. Zainteresowanie rządu polskiego problemami seniorów przełożyło się ostatnio na utworzenie w ramach Rady Ministrów RP stanowiska Ministra do spraw Polityki Senioralnej.

Również w polskim parlamencie od 2011 r. funkcjonują komisje zajmujące się sprawami osób starszych. W Sejmie RP jest to aktualnie Komisja Polityki Senioralnej, zaś w Senacie RP Komisja Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej.

Na szczeblu Powiatu Będzińskiego polityka senioralna zajmuje ważne miejsce w „Programie Rozwoju Powiatu Będzińskiego na lata 2021-2027”, przyjętym przez Radę Powiatu Będzińskiego uchwałą Nr XXVI/311/2021 z dnia 21 czerwca 2021 r. Problematykę osób starszych odnajdujemy również w „Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2025, podjętym przez Radę Powiatu Będzińskiego uchwałą Nr XXV/291/2021 z dnia 26 kwietnia 2021 r. Wreszcie kolejne edycje „Programu współpracy Powiatu Będzińskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie” stanowią podstawę do współpracy z podmiotami działającymi na rzecz osób starszych.

4.2 Wizja polityki Powiatu Będzińskiego

W „Programie Rozwoju Powiatu Będzińskiego na lata 2021-2027” wizja Powiatu Będzińskiego koncentruje się na stworzeniu środowiska przyjaznego mieszkańcom, przedsiębiorcom i turystom oraz podniesieniu poziomu ich życia przez zapewnienie trwałego, zrównoważonego rozwoju. Przedstawiona wizja jest kontynuacją myśli strategicznej realizowanej już od 2000 r. w kolejnych edycjach Strategii Rozwoju Powiatu.

5. Program „AS – Aktywny Senior. Powiatowy Program dla Seniorów na lata 2024-2028”

5.1 Cel główny

Celem głównym Programu polityki senioralnej na lata 2024-2028 jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną, zawodową oraz system opieki nad seniorami.

5.2 Cele szczegółowe

1. Tworzenie warunków dla integracji wewnątrz i międzypokoleniowej osób starszych przy wykorzystaniu istniejących zasobów infrastruktury społecznej.

2. Ułatwienie dostępu osobom starszym i niepełnosprawnym czy niesamodzielnym do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych.

3. Wsparcie rodzin osób starszych, w tym niepełnosprawnych czy niesamodzielnych, w planowaniu i prowadzeniu życia w możliwie niezależny sposób (np. poprzez zachęcanie osób działających w ramach wolontariatu do świadczenia usługi, jaką jest opieka nad osobą zależną).

4. Wspieranie tworzenia miejsc pracy dla osób w wieku 60+ poprzez niwelowanie problemu ageizmu, czyli dyskryminacji ze względu na wiek.

5. Wspieranie rozwoju infrastruktury służącej edukacji osób starszych, w tym niepełnosprawnych czy niesamodzielnych.

6. Podniesienie kwalifikacji zawodowych kadry medycznej poprzez specjalistyczne kursy lub szkolenia.

7. Wspieranie organizacji kursów kształcących w kierunku opiekun/asystent osoby starszej, opiekun/asystent osoby niepełnosprawnej.

8. Aktywizacja społeczna osób starszych, w tym niepełnosprawnych czy niesamodzielnych, poprzez upowszechnianie wolontariatu, partycypację w procesach decyzyjnych w życiu społecznym oraz udział osób starszych w kształtowaniu polityki lokalnej.

5.3 Krótki opis działań, poprzez które zostanie osiągnięty cel główny

Program skierowany jest do osób zagrożonych zjawiskiem wykluczenia społecznego ze względu na wiek na terenie Powiatu Będzińskiego. Zakłada wzrost spójności społecznej i zmniejszenie dysproporcji w poziomie życia mieszkańców Powiatu przez m. in. wypracowanie modelu i utworzenie skoordynowanego systemu współpracy instytucjonalnej. Wspiera tworzenie i funkcjonowanie różnych form integracji społecznej młodzieży i seniorów w oparciu o promocję wolontariatu. Grupami docelowymi są mieszkańcy Powiatu Będzińskiego, pracownicy instytucji integracji społecznej, pomocy społecznej, rynku pracy oraz administracji samorządowej, przedstawiciele organizacji pozarządowych realizujących zadania w obszarze pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, kultury, sportu, rekreacji, edukacji prawnej.

5.4 Działania

Realizacja Powiatowego Programu dla Seniorów przyczyni się do zwiększenia aktywności społecznej osób starszych poprzez włączenie ich w środowisko lokalne. Seniorzy będą mogli w ten sposób wykorzystać swoją wiedzę i doświadczenie, stając się jednocześnie aktywnymi uczestnikami życia społeczności lokalnych Powiatu, a także gmin, w których mieszkają.

Wzrost spójności społecznej i zmniejszenie dysproporcji w poziomie życia mieszkańców Powiatu przez m. in. wypracowanie modelu i utworzenie skoordynowanego systemu współpracy instytucjonalnej wobec rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym z tytułu bezrobocia, pozostawania w trwałym bezrobociu i niemożności wyjścia z systemu świadczeń pomocy społecznej ze względu na sprawowaną opiekę nad osobą starszą, zależną i niesamodzielną oraz wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania różnych form integracji społecznej młodzieży i seniorów wraz z promocją wolontariatu powinna przynieść oczekiwane efekty w postaci uaktywnienia w życiu społecznym środowiska senioralnego.

Działania nakierowane będą na pomoc w przełamaniu barier i uwarunkowań kulturowych i ekonomicznych, co umożliwi wyjście z izolacji społecznej, zintegrowanie, zwiększenie świadomości, zaktywizowanie kobiet i mężczyzn w wieku senioralnym, czego efektem powinien być ich powrót do czynnego życia w społeczności i choć dla części z nich powrót na rynek pracy.

Działanie 1

Rozwój działalności Rady Seniorów Powiatu Będzińskiego.

Działanie 2

Aktualizacja „Karty AS – Aktywnego Seniora”.

Działanie 3

Prowadzenie polityki informacyjnej wobec seniorów na stronie internetowej Powiatu Będzińskiego.

Działanie 4

Wsparcie przy tworzeniu zespołów pośrednictwa opiekunów/asystentów dla osób starszych i niepełnosprawnych lub niesamodzielnych (np. w ramach Agencji Usług Socjalnych działających przy MOPS lub tworzonych w ramach organizacji pozarządowych bądź wolontariatu).

Działanie 5

Upowszechnianie kursów kształcących w kierunku opiekun/asystent osoby starszej, opiekun/asystent osoby niepełnosprawnej, niesamodzielnej.

Działanie 6

Wsparcie przy tworzeniu przez środowiska lokalne wolontariatów międzypokoleniowych bądź nawiązanie bliższej współpracy z już istniejącymi.

Działanie 7

Wsparcie dla tworzenia lub działalności lokalnych Klubów Seniora, Centrów Aktywności Seniora, Centrów Usług Społecznych, Dziennych Domów Pomocy Społecznej, Klubów Integracyjnych, podmiotów działających na rzecz osób starszych.

Działanie 8

Wsparcie dla tworzenia lub działalności lokalnych Uniwersytetów III Wieku, Akademii Twórczego Rozwoju Seniora i Wnuka.

Działanie 9

Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych ukierunkowana na pomoc osobom starszym ze szczególnym uwzględnieniem osób w wieku 60+, powrót na rynek pracy w charakterze np. wykwalifikowanego opiekuna osoby starszej.

5.5 Krótki opis działań

Ad. 1 Rozwój działalności Rady Seniorów Powiatu Będzińskiego

Powołanie Powiatowej Rady Seniorów jako podmiotu opiniującego i doradczego było wcześniej niemożliwe wobec braku podstawy prawnej w ustawie o samorządzie powiatowym.

Rady seniorów od wielu lat funkcjonowały tylko na szczeblu gminnym, także w kilku gminach tworzących Powiat.

Wskutek dużego oczekiwania ze strony środowiska senioralnego w Powiecie Starosta Będziński zarządzeniem Nr 2/2023 z 10 stycznia 2023 r. powołał podmiot opiniująco-doradczy pod nazwą Nestorzy Powiatu Będzińskiego.

Tymczasem w parlamencie prace nad zamrożonymi dotychczas projektami legislacyjnymi zmierzającymi do utworzenia rad seniorów również na szczeblu powiatu uległy nagłemu przyspieszeniu. W rezultacie Sejm RP uchwalił ustawę z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy o samorządzie województwa, która do ustrojowej ustawy o samorządzie powiatowym wprowadziła przepisy umożliwiające utworzenie powiatowych rad seniorów. Ustawa weszła w życie 11 kwietnia 2023 r. Na jej podstawie 28 sierpnia 2023 r. Rada Powiatu Będzińskiego podjęła uchwałę Nr XLVIII/476/2023 w sprawie utworzenia Rady Seniorów Powiatu Będzińskiego oraz nadania jej Statutu. Uchwała weszła w życie 19 września 2023 r. Po przeprowadzeniu naboru oraz wyborów do Rady 5 grudnia 2023 r. Zarząd Powiatu Będzińskiego podjął uchwałę Nr 157/23 w sprawie składu osobowego Rady Seniorów Powiatu Będzińskiego, zaś Starosta Będziński uchylił swoje zarządzenie z 10 stycznia 2023 r. Pierwsza sesja Rady Seniorów odbyła się 18 grudnia 2023 r.

Rada Seniorów Powiatu Będzińskiego będąc organem o charakterze konsultacyjnym, doradczym i inicjatywnym, pobudzać będzie aktywność obywatelską osób starszych, służącą solidarności międzypokoleniowej i wspieraniu środowiska seniorów, zapewni mieszkańcom powiatu, będącym osobami starszymi, możliwość aktywnego uczestniczenia w życiu społecznym poprzez współdziałanie z organami władzy samorządowej. Seniorzy z terenu Powiatu uzyskali możliwość reprezentowania swoich interesów oraz rozwiązywania istotnych z ich punktu widzenia problemów indywidualnych czy zbiorowych.

Rada Seniorów stała się dla władz samorządowych Powiatu podstawowym partnerem w realizacji polityki senioralnej w Powiecie, stąd rozwój jej działalności stanowi priorytet w decyzjach i działaniach na rzecz osób starszych.

Ad. 2 Aktualizacja „Karty AS – Aktywnego Seniora”

„Karta AS – Aktywny Senior”, ciesząca się dużym zainteresowaniem osób starszych z terenu Powiatu (w poprzedniej edycji programu wydano 1297 kart) musi ulec aktualizacji, zarówno pod względem wizerunku, formy i treści, jak również w zakresie potrzeby odnowienia dotychczasowych i nawiązania nowych porozumień z partnerami Powiatu. Karta będzie mogła

funkcjonować po formalnym pozyskaniu partnerów i zawarciu z nimi stosownych porozumień. Posiadanie imiennej Karty będzie uprawniało do korzystania przez seniorów z różnego rodzaju zniżek i ulg na usługi i towary oferowane przez podmioty gospodarcze, jednostki organizacyjne i instytucje publiczne, w miarę możliwości rozszerzanych.

Karta stanie się ważnym elementem Programu oferowanym seniorom z terenu Powiatu Będzińskiego, wspierającym ich funkcjonowanie w środowisku lokalnym.

Ad. 3 Prowadzenie polityki informacyjnej wobec seniorów na stronie internetowej Powiatu Będzińskiego

Zakładka na stronie internetowej Powiatu Będzińskiego pod nazwą „Aktywny Senior”, będzie na bieżąco informowała o sprawach ważnych dla osób starszych. Planuje się pozyskanie w ramach wolontariatu osób, będących specjalistami z określonych dziedzin życia społecznego, którzy za pomocą strony internetowej będą cyklicznie informowały o sprawach istotnych dla seniorów. Najważniejsze informacje dodatkowo będą zamieszczane na głównej stronie internetowej Powiatu w „Aktualnościach”.

Ad. 4 Wsparcie przy tworzeniu zespołów pośrednictwa opiekunów/asystentów dla osób starszych i niepełnosprawnych lub niesamodzielnych (np. w ramach Agencji Usług Socjalnych działających przy MOPS lub tworzonych w ramach organizacji pozarządowych bądź wolontariatu)

Zakłada się utworzenie bazy opiekunów i asystentów w zakresie opieki nad seniorami niepełnosprawnymi i niesamodzielnymi. Alternatywnie, przy braku pozytywnego otoczenia (brak środków finansowych pozyskanych na ten cel, brak współpracy poszczególnych gmin, brak odpowiednich aktów prawnych i wykonawczych) proponujemy wsparcie przy tworzeniu zespołów pośrednictwa opiekunów/asystentów dla osób starszych i niepełnosprawnych lub niesamodzielnych, np. w postaci agencji usług socjalnych tworzonych w ramach organizacji pozarządowych czy wolontariatu. Na prośbę opiekunów prawnych seniora, osoby zainteresowane taką formą pracy lub wolontariatu mogłyby dorywczo sprawować opiekę nad seniorem, osobą niepełnosprawną lub niesamodzielną w warunkach domowych. Zostałaby utworzona także grupa wsparcia (w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi) dla opiekunów osób zależnych. Osoby te mogłyby poznać głębiej chorobę bliskiej osoby, co skutkowałoby zmniejszeniem oczekiwań w stosunku do chorego oraz zredukowałoby stres związany z opieką nad chorym. Rodziny chorych np. na chorobę Alzheimera mogłyby uczestniczyć w życiu różnych stowarzyszeń,

spotykać się z psychologiem, ergoterapeutą czy służbami medycznymi. Wszystkie te założenia miałyby na celu zapewnienie jak najlepszych warunków życia chorym, z poszanowaniem ich godności oraz zmniejszenie poczucia wyobcowania ich opiekunom.

Ad. 5 Upowszechnianie kursów kształcących w kierunku opiekun/asystent osoby starszej, opiekun/asystent osoby niepełnosprawnej, niesamodzielnej

Zostaną zorganizowane kursy kształcące w kierunku opiekun/asystent osoby starszej, opiekun/asystent osoby niepełnosprawnej, opiekun/asystent osoby niesamodzielnej.

Szkolenie będzie obejmowało pozyskanie wiedzy m.in. w zakresie:

- Sylwetka osobowa opiekuna osoby starszej;
- Gerontologia jako nauka;
- Charakterystyka procesu starzenia się;
- Kierunki pomocy i opieki geriatrycznej;
- Teorie procesu starzenia się;
- Psychiczne oznaki starzenia się;
- Choroby wieku podeszłego – zmiany zachodzące w ludzkim organizmie;
- Czynniki wpływające na zdrowie człowieka;
- Wieloaspektowe ujęcie zdrowia i choroby;
- Potrzeby zdrowotne osób starszych;
- Praca lekarza rodzinnego;
- Praca z ludźmi starszymi na poziomie POZ;
- Zadania pielęgniarki rodzinno-środowiskowej;
- Praca pielęgniarki w domu pacjenta;
- Hospitalizacja domowa;
- Praca pomocy społecznej, jej zadania;
- Rodzaje zasiłków i ich przeznaczenie;
- Instytucje realizujące opiekę długoterminową w Polsce;
- Definicja kompleksowej oceny geriatrycznej;
- System kompleksowej oceny geriatrycznej;
- Praca – usługi opiekuńcze;
- Praca – opieka dzienna dla osób starszych;
- Terapia zajęciowa, rehabilitacja seniorów;
- Zasady prawidłowego żywienia osób starszych;

- Wybrane zagadnienia z farmakologii;
- Pierwsza pomoc;
- Profesjonalny opiekun osoby niepełnosprawnej;
- Filozofia procesu starzenia się, możliwości opóźniania procesu starzenia;
- Charakterystyka niepełnosprawności, medyczne przyczyny niepełnosprawności w różnym wieku;
- Choroby wieku podeszłego, odrębności w leczeniu osób starszych;
- Problemy medyczno- pielęgnacyjne osób starszych i niepełnosprawnych ruchowo;
- Aspekty psychologiczne starzenia się i opieki nad osobami starszymi oraz pomocy niepełnosprawnym;
- Dostosowanie otoczenia do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych ruchowo;
- Usprawnienie osób starszych i osób z różnymi ograniczeniami sprawności;
- Organizowanie opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, refundacja.
- Pomoc państwa dla osób starszych i niepełnosprawnych;
- Aktywizacja osób starszych i niepełnosprawnych, terapia zajęciowa;
- Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych i zakres ich pomocy.

Ad. 6 Wsparcie przy tworzeniu przez środowiska lokalne wolontariatów międzypokoleniowych bądź nawiązanie bliższej współpracy z już istniejącymi

Wolontariat w powszechnym odczuciu utożsamiany jest z bezpłatną i dobrowolną pomocą innym. Przy czym, wspomniana pomoc może być świadczona w różnoraki sposób i obejmować cały szereg działań. Wolontariatem jest nieodpłatna, dobrowolna praca świadczona na rzecz osób spoza własnego gospodarstwa domowego (w tym na rzecz nie zamieszkującej wspólnie rodziny, przyjaciół, sąsiadów, ale także na rzecz osób nieznanomych), na rzecz środowiska naturalnego, społeczeństwa lub społeczności lokalnej, podejmowana indywidualnie albo w ramach organizacji lub instytucji.

Przewiduje się udzielenie wsparcia w ramach możliwości prawnych i proceduralnych w tworzeniu przez społeczności lokalne wolontariatów bądź nawiązanie bliższej współpracy z już istniejącymi. Należy stworzyć przyjazną atmosferę m.in. w mediach lokalnych, która będzie zmierzać do pozyskiwania w jego szeregi osób młodych (młodzież) oraz starszych (60+), wykazujących się dobrym stanem zdrowia i pozytywną energią. Niezagospodarowana pozytywna energia osób młodych oraz starszych może być pomocna przy utworzeniu wolontariatu nakierowanego na pomoc rodzicom wychowującym dzieci lub też pomocy osobom starszym niesamodzielnym.

Ad. 7 Wsparcie dla tworzenia lub działalności lokalnych Klubów Seniora, Centrów Aktywności Seniora, Centrów Usług Społecznych, Dziennych Domów Pomocy Społecznej, Klubów Integracyjnych, podmiotów działających na rzecz osób starszych

Wsparcie działalności lokalnej dla wszelkich podmiotów działających na rzecz osób starszych ma na celu zagospodarowanie czasu wolnego seniorom, ich aktywizację społeczną oraz pośrednio walkę z często występującą depresją wieku starczego. Proponowane wsparcie to zapewnienie w ramach aktualnych możliwości finansowych i kadrowych (w ramach zawiązanego partnerstwa lub pozyskanych środków finansowych) pomocy przy staraniu się o środki finansowe zewnętrzne, to szkolenia, np. obsługi komputera i innych nowinek multimedialnych, to spotkania tematyczne np. z udzielania pierwszej pomocy, bezpiecznego zachowania na ulicy i w domu, to profilaktyka zdrowotna, przy np. cukrzycy, nadciśnieniu, promowanie zdrowego trybu życia, to pozyskanie informacji prawnych itp. W podejmowanych działaniach dużą wagę należy przywiązać do stworzenia osobom starszym warunków do aktywnego i satysfakcjonującego życia po zakończeniu aktywności zawodowej w aspekcie społecznym, edukacyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym, rozrywkowym, samorządowym.

Ad. 8 Wsparcie dla tworzenia lub działalności lokalnych Uniwersytetów III Wieku, Akademii Twórczego Rozwoju Seniora i Wnuka

Uniwersytety Trzeciego Wieku lub inna forma edukacyjna, np. Akademia Twórczego Rozwoju Seniora i Wnuka, to popularna forma zajęć edukacyjnych tak dla seniorów jak i młodych ludzi. Ich głównym celem jest edukacja osób starszych oraz w przypadku Akademii Twórczego Rozwoju Seniora i Wnuka także przekazywanie dziedzictwa kulturowego młodym osobom przez osoby starsze.

Ad. 9 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych ukierunkowana na pomoc osobom starszym ze szczególnym uwzględnieniem osób w wieku 60+, powrót na rynek pracy w charakterze np. wykwalifikowanego opiekuna osoby starszej

- Zespół pośrednictwa opiekunów/asystentów dla osób starszych iniepełnosprawnych lub niesamodzielnych;
- Propozycja stworzenia bazy wykwalifikowanych opiekunów;
- Współpraca z MOPS-ami, współpraca z PUP-em.

6. Miernik celu głównego

Miernikiem celu głównego Programu, czyli „poprawy jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną, zawodową oraz system opieki nad seniorami” będzie ilość mieszkańców Powiatu w wieku powyżej 60. roku życia, którzy skorzystali z oferty działań zaproponowanych w Programie.

Źródłem danych będzie sprawozdanie przygotowane corocznie przez Wydział Polityki Społecznej Starostwa Powiatowego w Będzinie, na podstawie wcześniej uzyskanych informacji dotyczących realizacji poszczególnych działań i przedsięwzięć przez odpowiednie komórki organizacyjne Starostwa oraz przez jednostki organizacyjne Powiatu, a także przez inne podmioty współpracujące z Powiatem w zakresie polityki senioralnej. Należy bowiem podkreślić, że wykonanie Programu „AS – Aktywny Senior. Powiatowy Program dla Seniorów na lata 2024-2028” jest obowiązkiem całej administracji publicznej Powiatu.

7. Kampania społeczna

Przewiduje się przygotowanie oraz bieżące prowadzenie kampanii społecznej promującej właściwą opiekę nad osobami starszymi, tymi aktywnymi, jak i niepełnosprawnymi czy niesamodzielnymi. Proponuje się promowanie współpracy międzypokoleniowej i pozytywnego wizerunku starości jako zadania misyjnego lokalnych środków masowego przekazu i mediów społecznościowych. Rozważyć należy przygotowanie akcji i kampanii promujących pozytywny wizerunek rodziny wielopokoleniowej i osób starszych w środowisku lokalnym.

8. Finansowanie i monitorowanie programu

Zasadniczym źródłem finansowania Programu będą środki budżetu Powiatu Będzińskiego. Zapewnienie finansowania poszczególnych zadań możliwe będzie również w oparciu o:

- dofinansowanie z innych jednostek samorządu terytorialnego, w tym poszczególnych gmin tworzących Powiat (także w formie bezgotówkowej, np. w postaci użyczenia, dzierżawy lub wynajmu);
- dofinansowanie ze środków rządowych, w tym NFZ-u;
- pozyskanie inwestorów, darczyńców, partnerów;
- zbiórki publiczne na konkretny cel;
- przedsięwzięcia charytatywne (festyny, spektakle, itp.);
- pozyskanie przez jednostki uprawnione (np. stowarzyszenia, fundacje) środków z odpisów podatkowych dla organizacji pożytku publicznego (tzw. 1,5%).

Należy zaznaczyć, że część zadań może zostać wykonana praktycznie bez poniesienia znaczących kosztów lub tylko po minimalnych kosztach, opierając się na doświadczeniu i współpracy między poszczególnymi komórkami organizacyjnymi Starostwa Powiatowego i jednostkami organizacyjnymi Powiatu.

Bieżący monitoring Programu będzie prowadzony przez Wydział Polityki Społecznej Starostwa Powiatowego. Sprawozdanie z jego realizacji będzie przedstawiane corocznie Zarządowi Powiatu Będzińskiego oraz odpowiedniej komisji Rady Powiatu Będzińskiego. Sprawozdanie prezentowane będzie także Radzie Seniorów Powiatu Będzińskiego.

9. Podsumowanie

Starzenie się społeczeństwa przy jednoczesnym wydłużeniu życia ludzi jest obecnie coraz bardziej odczuwalne, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym czy lokalnym. Zapewnienie odpowiedniej opieki oraz zaktywizowanie osób starszych pomimo wieku to jedno z wielu zadań, jakie stoją przed samorządem terytorialnym i organizacjami współpracującymi. Aby działania realizowane przez władze Powiat Będzińskiego były efektywne, muszą wpisywać się w oczekiwania mieszkańców oraz muszą być na ten cel zabezpieczone odpowiednie środki finansowe. Działania przeprowadzane w ostatnich 10-ciu latach w ramach dwóch edycji Programu, mimo że nie wszystkie udało się wykonać z przyczyn obiektywnych lub wewnętrznych, zdobyły uznanie wśród najstarszych mieszkańców Powiatu, wiele z inicjatyw cieszyło się bardzo dużym zainteresowaniem. Wszystkie działania zawierały ciekawą i czasami innowacyjną formę, a ponadto były dla seniorów całkowicie bezpłatne, aby nie wykluczać ich z życia społecznego, jak również nie ograniczać ich w dostępie do realizowanych przedsięwzięć.

Seniorzy są grupą społeczną, o którą należy dbać w sposób szczególny. Są to osoby narażone na wykluczenie społeczne z powodu wieku, niesprawności, zakończenia aktywności zawodowej. Jednocześnie w tej grupie jest ogromny kapitał w postaci doświadczenia życiowego, czasu, nie spełnionych jeszcze pragnień życiowych. Stwarzając dobre warunki do ujawnienia tego potencjału, możemy otrzymać zaskakujące rezultaty dla dobra społeczności lokalnej. Program zakłada, także działania na rzecz osób starszych wymagających wsparcia w zakresie codziennych potrzeb, a także ochrony zdrowia i leczenia, które są bardzo trudne do realizacji z przyczyn obiektywnych i dotychczas nie zostały wykorzystane.

Utworzenie Rady Seniorów Powiatu Będzińskiego, ogromna ilość wydanych „Kart AS – Aktywnego Seniora”, duża liczba osób korzystających ze zniżek i ulg u naszych partnerów, którzy zawarli z Powiatem porozumienie, a także ogromne grupy seniorów korzystających dotychczas z wszelkiego rodzaju spotkań integracyjnych o różnorodny charakterze mówią same za siebie i dowodzą, jak bardzo potrzebna jest kontynuacja działań w zakresie polityki senioralnej w Powiecie Będzińskim.